

De toekomst is circulair

VLAANDEREN
CIRCULAIR

MEMORANDUM **VLAANDEREN CIRCULAIR**

10 ACTIELIJNEN VOOR EEN CIRCULAIR VLAANDEREN IN 2030

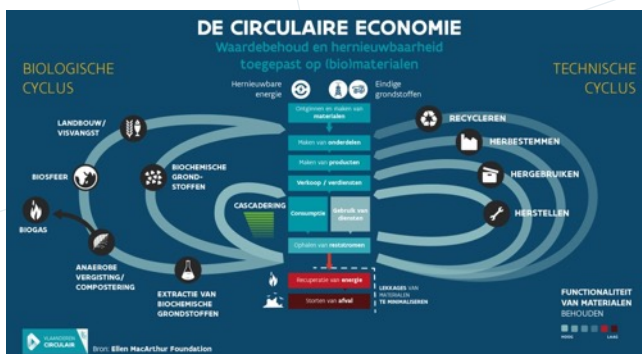
DE CIRCULAIRE ECONOMIE IN VLAANDEREN

WAT IS DE CIRCULAIRE ECONOMIE?

De crisissen op vlak van klimaat, biodiversiteit en verontreiniging dwingen ons om op een andere en meer duurzame manier om te gaan met materialen en producten. We moeten overstappen van verbruik van grondstoffen naar gebruik van goederen en diensten. We moeten de wijze waarop we de maatschappij voorzien van basisbehoeften zoals energie, mobiliteit, wonen, voeding herdenken. De circulaire economie is de strategie die ons kan leiden naar een systeem van duurzame consumptie en productie.

De definitie van de circulaire economie volgens de verordening van 18 juni 2020 betreffende de totstandbrenging van een kader ter bevordering van duurzame beleggingen en tot wijziging van Verordening (EU) 2019/2088: *“circulaire economie” : een economisch systeem waarbij de waarde van producten, materialen en andere hulpbronnen in de economie zo lang mogelijk wordt behouden, waarbij deze efficiënter worden gebruikt bij productie en consumptie, en waardoor het milieueffect van het gebruik ervan wordt verminderd, en afval en het vrijkomen van gevaarlijke stoffen in alle stadia van de levenscyclus zo veel mogelijk worden beperkt, onder meer door toepassing van de afvalhiërarchie;*

De circulaire economie vraagt de inzet van diverse strategieën, vaak in combinaties.

* 'resources' of 'hulpbronnen': het dekt een breed segment van voorzieningen die ons helpen bij onze menselijke activiteiten. De waarde ervan hangt af van de beschikbaarheid, het gebruik en het belang ervan in onze samenleving. Er zijn verschillende soorten 'resources' of 'hulpbronnen'. Dit omvat bronnen van natuurlijke oorsprong, zoals mineralen, fossiele grondstoffen, bodem, water, zonnestraling, wind, biograndstoffen zoals planten, dieren, algen, bacteriën en andere organismen, of van menselijke oorsprong, zoals machines, voertuigen, infrastructuur. Ook vaardigheden, kennis en technologie om natuurlijke resources om te vormen naar 'artefacten' wordt bestempeld als een menselijke resource.

DE UITDAGINGEN

1. SCHAARSTE AAN HULPBRONNEN

De lineaire manier van omgaan met hulpbronnen (materialen, water, biograndstoffen, bodem en energie) leidt tot verspilling en verlies aan (economische, ecologische en maatschappelijke) waarde.

De vraag naar hulpbronnen stijgt door een toenemende wereldbevolking en stijgende welvaart, waardoor natuurlijke hulpbronnen steeds schaarser en duurder worden. Door de toepassing van de circulaire economie worden bedrijven minder afhankelijk van schaarse hulpbronnen en fluctuerende prijzen. Dit maakt ze veerkrachtiger en bestendiger tegen crises en onzekerheid op de grondstoffenmarkt.

2. KLIMAAT EN BIODIVERSITEIT

De circulaire economie kan een belangrijke bijdrage leveren aan de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen en andere negatieve effecten op de biodiversiteit. Door hulpbronnen efficiënter te gebruiken en te hergebruiken en door biograndstoffen te produceren, wordt de uitstoot van CO2 verminderd. De energietransitie vraagt voor de bouw van windturbines, zonnepanelen en elektrische auto's of de energetische bouw of renovatie van huizen en gebouwen zelfs een veel hogere inzet aan (kritieke) materialen, die wereldwijd schaarser worden door een verhoogde vraag op de wereldmarkt of door moeilijke geopolitieke omstandigheden of crises die de logistieke ketens doorbreken. Klimaatverandering en daarmee gepaard gaande droogte of net watersnood dragen ertoe bij dat de wereldwijde natuurlijke hulpbronnen onder druk staan. De circulaire economie kan een oplossing bieden om deze afhankelijkheid van primaire grondstoffen uit verre landen terug te dringen. Een circulaire economie kan ook bijdragen aan de bescherming van biodiversiteit, door een effectiever, en dus kwaliteitsvoller, omgaan met materialen, reststromen, ruimte en natuur.

3. VEERKRACHTIGE ECONOMIE

Vlaanderen kan zich onderscheiden op de wereldmarkt door zijn toepassing van de circulaire economie en zo een concurrentievoordeel te behalen. Circulaire bedrijven zetten in op ecodesign (duurzaam ontwerp) en circulaire businessmodellen. Ze zorgen voor een optimaal gebruik van de beschikbare hulpbronnen. Zo vermijden ze verspilling en verzekeren ze de voortdurende beschikbaarheid van de noodzakelijke hulpbronnen. Ze zijn sterker in hun partnerschappen doorheen de waardenketen van hun producten en diensten, innovatief en hierdoor beter voorbereid op de toekomst. Ze kunnen met hun duurzame innovaties en expertise nieuwe markten veroveren.

4. CIRCULAIRE SAMENLEVING

Een circulaire economie rendeert pas als de samenleving waarin ze functioneert ook circulair is. Burgers en consumenten zijn zich bewust van wat duurzame en verantwoorde consumptie is en handelen hier ook consequent naar om beter te consumeren. Het bezit van goederen en producten zijn in zo'n samenleving niet het ultieme doel, maar om ons welzijn te maximaliseren hebben het gebruik van goederen en diensten de voorkeur. De overheid stelt zelf het goede voorbeeld door circulariteit te integreren tot in het organisatie DNA zodat al het beleid circulariteit promoot. Drempels, subsidies of belastingen die circulariteit hinderen werkt de overheid weg. Circulaire openbare aanbestedingen zijn de standaard. Ook de organisatiestructuur wordt herzien om een circulaire samenleving maximaal te ondersteunen.

5. JOBS EN VAARDIGHEDEN

De circulaire economie creëert nieuwe banen in sectoren zoals een milieuverantwoorde productie, ontwikkeling en innovatie, recyclage, hergebruik, reparatie en onderhoud. Dit zorgt voor een groei van de economie en een versterking van de arbeidsmarkt. Bedrijven die inzetten op de circulaire economie bieden jobs aan met een maatschappelijke meerwaarde.

In de circulaire economie telt elk talent. Voor het realiseren van hoogwaardige recyclage en hergebruik, de deeleconomie of product-dienstcombinaties (onderhoud, herstel als dienst) is er nood aan echt vakmanschap en technische profielen. Werken met deelplatformen en kennisnetwerken vragen dan weer eerder mensgeoriënteerde profielen die diverse reguliere en sociale partners in de waardeketen kunnen samenbrengen en stimuleren. De groene en digitale transitie gaan hand in hand en vragen nieuwe jobs en skills die de digitalisering, AI en robotisering kunnen ondersteunen.

6. RECHTVAARDIGE TRANSITIE

We werken aan de omslag naar een circulaire economie met aandacht voor een rechtvaardige transitie, waarbij de hulpbronnen beschikbaar en betaalbaar blijven voor iedereen. Iedereen krijgt de mogelijkheid om zich te ontplooiën in opleidingen, werk en activiteiten die relevant zijn en bijdragen aan een duurzame samenleving. Alle bedrijven, klein en groot, krijgen de kans om mee te evolueren. Een eerlijke transitie vraagt maatschappelijke innovaties die ervoor zorgen dat we anders consumeren en produceren, met beduidend minder verlies aan hulpbronnen, waardoor deze beschikbaar en betaalbaar blijven voor iedereen.

VLAANDEREN HEEFT DE AMBITIE OM TEGEN 2030:

- ▶ de waarde van onze hulpbronnen (materialen, water, biograndstoffen, bodem en energie) te behouden en onze bevoorradingszekerheid te versterken ;
- ▶ de materiaalvoetafdruk van de consumptie met 30 procent te verminderen en
- ▶ dat minstens de helft van alle Vlaamse bedrijven inzetten op circulaire strategieën in hun productie en dienstverlening, waardoor hun materiaalproductiviteit verhoogt en het verlies aan hulpbronnen tijdens de processen sterk vermindert.

We doen dit door in publiek-privaat partnerschap zeer actief in te zetten op een ruime set van circulaire strategieën.

HET PARTNERSCHAP VLAANDEREN CIRCULAIR

Vlaanderen Circulair is het knooppunt en de katalysator voor de transitie naar de circulaire economie in Vlaanderen. Het is een partnerschap van overheden, bedrijven, middenveld, financiers en kenniswereld die samen actie ondernemen.

De 'maatschappelijke vijfhoek' gaat samen in actie doorheen de waardenketen. De diverse actoren experimenteren en innoveren en delen hun ervaringen in (digitale) kennisnetwerken. Ze zorgen voor het opschalen, verbreden en verdiepen van de goede praktijken.

Dat doet het publiek-privaat partnerschap Vlaanderen Circulair rond **6 werkagenda's**:

- ▶ **Circulair bouwen**
- ▶ **Chemie/kunststoffen**
- ▶ **Bio-economie**
- ▶ **Waterkringlopen**
- ▶ **Voedselketen**
- ▶ **Maakindustrie**

Ze zoeken samen naar oplossingen voor de knelpunten die de circulaire economie nog in de weg staan. Ze laten zich daarvoor bijstaan door publieke en private experts die zich verdiepen in één van de volgende **7 hefboomen**:

- ▶ **Beleidsinstrumenten** (van lokaal tot Europees beleid)
- ▶ **Circulair aankopen**
- ▶ **Communicatie** (sensibilisering en kennisdeling)
- ▶ **Innoveren & Ondernemen**
- ▶ **Financiering** (publiek en privaat)
- ▶ **Jobs & Vaardigheden**
- ▶ **Onderzoek** (met het Steunpunt CE-Center en samenwerking met diverse research centra)

Vlaanderen Circulair volgt de ambities op via een **Stuurgroep met vertegenwoordigers uit de maatschappelijke vijfhoek**, via een **voortgangsrapportage** (www.vlaanderen-circulair.be) en een uitgewerkte **CE-Monitor** (www.cemonitor.be).

Kortom, Vlaanderen wil inzetten op de transitie naar een circulaire economie omdat het een antwoord biedt op uitdagingen zoals grondstoftekorten en prijschommelingen. Door in te zetten op het verlagen van de materialenvoetafdruk van onze productie en consumptie verhogen we de bevoorradingszekerheid, versterken we de veerkracht van bedrijven en garanderen we de beschikbaarheid en betaalbaarheid van hulpbronnen voor de samenleving. De circulaire economie kan bijdragen aan de strijd tegen klimaatverandering, een concurrentievoordeel bieden voor Vlaamse bedrijven, nieuwe jobs creëren en de biodiversiteit beschermen. Doelstellingen zoals 30% reductie van de materiaalvoetafdruk van de Vlaamse consumptie en de ontkoppeling

van groei en het verbruik van hulpbronnen zijn noodzakelijk om deze voordelen te bereiken. 'Vlaanderen Circulair' of de transitie naar een circulaire economie in Vlaanderen wordt gerealiseerd dankzij de gezamenlijke inspanningen van overheden, ondernemers, organisaties en burgers. Samen werken we aan een circulaire economie, waarbij productie en consumptie gebeurt met het behoud van de waarde van de materialen en andere hulpbronnen in de economie, met het oog op een veilige omgeving, een veerkrachtige economie en een rechtvaardige samenleving.

10 ACTIELIJNEN VOOR DE CIRCULAIRE ECONOMIE IN VLAANDEREN

Na een periode van sensibiliseren, experimenteren en leren van pioniers is het voor Vlaanderen Circulair tijd om op te schalen naar een ruimere groep van actoren in de economie en in de samenleving. Tegelijk zorgen we ervoor dat de laatste hindernissen weggewerkt worden om voluit de omslag te kunnen maken naar een circulaire economie. Dit doen we door sterk in te zetten op partnerschappen op alle niveaus (Europees, Belgisch, regionaal, lokaal), door in de actie te gaan en versneld van elkaars ervaringen te leren en goede praktijken te delen. Door snel te schakelen blijven we koploper in de circulaire economie en zorgen we voor de beschikbaarheid én betaalbaarheid van onze hulpbronnen voor de huidige én toekomstige generaties.

Om de circulaire economie in Vlaanderen op te schalen, zetten we in op 10 actielijnen:

- 1 Zet in op een solide hefboomwerking, via een divers beleidsinstrumentarium, regelgeving en fiscaliteit die de circulaire economie versterkt en ondersteunt. Werk samen op alle beleidsniveaus (lokaal, regionaal, federaal en Europees) en tussen diverse beleidsdomeinen om te komen tot een goed afgestemd beleidskader.
- 2 Versterk de netwerk- en brugfunctie van Vlaanderen Circulair als regionale circulaire hub. We moeten de brugfunctie van Vlaanderen Circulair versterken om de samenwerking tussen verschillende administraties en sectoren en tussen de diverse private partners te garanderen om zo verkokering tegen te gaan. Steun ook lokale circulaire hubs om de acties op het terrein uit te voeren in een publiek-privaat partnerschap, snel kennis te delen en goede praktijken op te schalen.
- 3 Zet CE als prioriteit op de Vlaamse en Europese beleidsagenda door duidelijke doelstellingen te formuleren en door de voortgang te meten.
- 4 Investeer in onderzoek en ontwikkeling rond de circulaire economie, met aandacht voor circulaire businessmodellen en een veilige en duurzame aanvoer van materialen, water en energie en om een kwalitatieve en duurzame voedselproductie te garanderen.
- 5 Zorg voor opleidingen met het oog op jobs en vaardigheden in de circulaire economie. Herwaardeer 'vakmanschap' in de circulaire economie.
- 6 Investeer in circulaire businessmodellen en -strategieën, ook in de hogere r-strategieën (onder meer om bij te dragen aan 'the right to repair').
- 7 Betrek en steun organisaties die kunnen bijdragen aan een rechtvaardige transitie.
- 8 Maak de ambities op vlak van circulair aankopen concreet door in iedere overheidsaankoop te verplichten om circulaire criteria te integreren.
- 9 Investeer in de digitalisering ter ondersteuning van de circulaire economie.
- 10 Zet in op sensibiliseringscampagnes naar de bedrijven, organisaties en burgers om de noodzakelijke gedragsverandering te initiëren.